

Levica na vlasti? Beleške o usponu, padu i (mogućem) ponovnom usponu Sirize

Levica na vlasti? Tri zavodljive reči. Pa ipak, u ovom slučaju je najvažniji znak pitanja na kraju. Šta levica znači danas kao ideologija i vizija, kao organizacija i partija, kao pokret i vlast? Ne postoji jedan ili jednostavan odgovor. Nemamo udžbenik ili recept koji bismo mogli uzeti s police, prilagodili ga grčkoj situaciji, a potom ga primenili. Novije rasprave o Grčkoj među predstavnicima međunarodne levice odlikovalo je donekle infantilno levičarenje, u kojem je *Grexit* – povratak drahmi, pa čak i istupanje iz Evropske unije – postao lakmus papir za radikalizam. Načinjen je jedan pravi „levo-metar“: svako ko ne prihvata *Grexit* kao sveti gral leve ideologije prokazan je kao „izdajnik“ koji je „prodao“ ideju. Takva vrsta napada bila je uobičajena stvar među starim marksistima i komunistima u međusobnim čistkama dvadesetog veka. Ali teorijske greške i politički porazi, koji su se često ponavljali tokom poslednjih pedeset godina, trebalo je da nauče levicu kako je – umesto da se citira Marks ili ponavljaju umirujuće mantrе – daleko važnije promisliti šta bi Marks rekao sada u teškoj situaciji u kojoj su se našle današnja Grčka i Evropa.

„Protivrečnost“ je ime levice na vlasti

Teorijske i političke neizvesnosti postaju veće kada leвица dođe na vlast. Odnosno, kada se leвица izglasa i oformi vladu. Vlast i vlada nisu sinonimi. Strukture koje su u Grčkoj na vlasti jedva su registrovale Sirizinu vladu. Prva vlada (januar–avgust 2015) ponekad je odavala utisak ukočenog zeca pred kolosom koji melje sve pred sobom. Taj kolos trojke – Međunarodnog monetarnog fonda, Evropske komisije, Evropske centralne banke i (sad učestvostručen) evropskih zajmodavaca – moćna je sveta alijansa. Neoliberalni preduslov za pozajmicu Grčkoj i drugim zaduženim zemljama bila je društvena i ekonomska reforma. Grčka se usled toga našla u situaciji kvaziprotektorata, postavši zemlja sa ograničenim suverenitetom.

Ministri „prve leve“ vlade su govorili kako se moraju postavljati kao da su „vlada u egzilu“. Bili su takoreći taoci starijih državnih službenika koji su se protivili njihovim političkim merama (koje su bile na snazi ili koje su u strahu očekivale), merama i mlađih zvaničnika sviklih na minimalan trud i nezainteresovanih za efikasnu i delotvornu vladu. Zvaničnici koji su smatrali da će Sirizina vlada biti tek kratak „levi interval“ u dugoj dominaciji desnice i njenih socijaldemokratskih partnera stali su na put ministrima u vladi (što čine i dalje). Nisu im pružali uvid u podatke neophodne za razvoj političkih mera, a određene mere su dovedene u pitanje pošto zvaničnici nisu pokazali volju da ih sprovedu. Delom zbog toga, a delom zbog nepotpunih priprema, vlada se previše koncentrisala na pregovore sa zajmodavcima, a premalo na unapređenje zakinite i degradirane svakodnevice.

Postoji li „levi“ način da se vodi vlada? Teško je to pitanje, i to ne samo zato što na njega nemamo odgovor, već i zbog toga što ni samo pitanje nije sasvim razrađeno. Reč je o presedanu u Zapadnoj Evropi. Vlada mora da eksperimentiše, da se prihvata rizika, da koristi maštu partije i pokreta, posebno mladih žena i muškaraca koji su je dosledno podržavali. Moramo da naučimo da plivamo tako što ćemo skočiti u vodu.

U sadašnjem neprijateljskom međunarodnom, evropskom i domaćem okruženju levice na vlasti predstavlja projekt koji je osuđen na niz paradoksa i protivrečnosti. Centralni izraz tog paradoksa je sledeće: kad radikalno leva partija preuzme rukovođenje državom suočena je s neprijateljskom institucijom koja je organizovana tako da joj omete planove. Marksistička politička i pravna teorija smatrala je da između države i prava i levice postoji antagonizam, i formalno i sadržinski. Na tome počiva tvrdnja da će u komunizmu pravni sistem „odumreti“. Usled toga, odnos između institucija i levice u demokratskim društvima nije bio dovoljno ispitano. Ideja Nikosa Pulancasa (Nicos Poulantzas) o tome da je potrebno biti i u državi i van nje, da je treba zauzeti i delovati protiv nje, najdalje je dostignuće u razvoju strategije za ovu situaciju bez presedana. „Protivrečnost“ je ime za levicu u vladi.

Uopštena protivrečnost zadobija specifičniji oblik u grčkoj situaciji. Za desnu opoziciju i medijski establišment paradoks je i skandal da Sirizini ministri *sotto voce*, a partija otvoreno i s ponosom iskazuju protivljenje merama koje moraju da implementiraju posle sporazuma zaključenog 12. jula i neoliberalnog memoranduma koji im je nametnut. Partija je u više navrata pozivala ljude da se uključe u štrajkove protiv nastavka mera štednje, tražeći od svojih članova da marširaju uz demonstrante protiv politike vlade. Zbunjena opozicija je u tom pristupu našla konačan dokaz o ludom, gotovo šizofrenom ponašanju Sirize. Političari establišmenta smatraju da je uloga vladajuće partije da podržava svoje ministre i da deluje kao telo koje popularizuje i legitimizuje njihove mere, uz pokroviteljstva malog obima. Međutim, leva partija mora *uvek da održava distancu* od svoje vlade, da kritikuje njene mere kada se one udalje od ideoloških opredeljenja koja dele. U sadašnjoj grčkoj situaciji, kada je vlada talac neprijateljskih domaćih i stranih sila, kritička podrška, pa čak i opozicija pragmatički je neizbežna i ideološki nužna.

Vladanje u takvoj situaciji podrazumeva fleksibilnost i kompromis; ono podrazumeva ideološko zalaganje praćeno političkim obrtima. Partija i vlada moraju istrajati u svom zadatku, gubeći bitke spremne za pobedu u ratu. Prema zdravorazumskom